

فهرست

■ مهارت‌های ترجمه

۸	مساوره
۱۷	مهارت‌های ترجمه فعل
۴۴	مهارت‌های ترجمه اسم و حرف
۷۳	تست‌های ترجمه
۹۲	پاسخ تست‌های ترجمه

■ مفهوم

۱۱۰	عبارت‌های مفهومی عربی (۱)
۱۶۲	عبارت‌های مفهومی عربی (۲)
۲۰۹	عبارت‌های مفهومی عربی (۳)

■ ضمائم

۲۳۱	لغت‌نامه الفبایی عربی ۲۰۱ و ۲
-----	-------------------------------

مهارت‌های ترجمه فعل

ترجمه فعل ماضی

۱. ماضی ساده

فعلی است که برای بیان وقوع فعل یا روی دادن حالت در زمان گذشته به طور مطلق می‌آید. (به عبارت ساده‌تر به فعل‌های ماضی معمولی، ماضی ساده می‌گویند.)

ریشه فعل + شناسه ← ماضی ساده (مثال: ذَهَبَ + تَ ← ذَهَبْتَ)
توجه | صیغه مفرد مذکر غایب شناسه ندارد.

یادآوری | ساختار ماضی ساده در زبان فارسی: بُن ماضی + شناسه (م-ی-یم-ید-ند) [مثال: رفتم]

مثال: ذَهَبَ الْغَوَاصُونَ إِلَى أَعْمَاقِ الْبَحْرِ لَيْلاً: غَوَاصان در شب به اعماق دریا رفتند.

یادآوری | به جزء مشترک انواع صیغه‌های ماضی در زبان فارسی، بن ماضی می‌گویند؛ مثلاً در فعل‌های «خورده‌ای، خوردم، خورده بود، ...»، «خورد» بن ماضی است.

تمرین

عَيْنَ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

«عَصَفَتْ رِيَاخٌ شَدِيدَةً وَ حَدَّتْ تِيَّازَ فِي مَاءِ الْمَحِيْطِ.»

۱) بادهای شدیدی وزید و جریانی در آب اقیانوس ایجاد شد.

۲) وزش بادهای شدید جریانی را در آب اقیانوس ایجاد می‌کند.

پاسخ | گزینه ۱ «عَصَفَتْ» و «حَدَّثَ» هر دو، فعل ماضی هستند، در صورتی که «عَصَفَتْ» در گزینه (۲) به صورت مصدر و «حَدَّثَ» به شکل مضارع ترجمه شده است.

۲. ماضی منفی

ما + فعل ماضی ← معنای ماضی منفی می‌دهد.

مثال: ﴿رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا﴾ ای پروردگار ما، این را بیهوده نیافریدی!

نکته

«لَمْ» به همراه فعل مضارع نیز معنای ماضی منفی یا ماضی نقلی منفی می‌دهد.

نتیجه «لَمْ + مضارع = ما + ماضی ← ماضی منفی یا ماضی نقلی منفی

مثال: لَمْ يَقْرَأِ التَّلَامِيذُ دُرُوسَهُمْ؛ دانش‌آموزان درس‌هایشان را نخواندند / نخوانده‌اند.

توجه | «لَمْ» هیچ‌گاه قبل از فعل ماضی نمی‌آید.

تمرین

عَيْنِ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

«لَمْ يَكْسَلُ هَؤُلَاءِ الطَّلَابُ فِي آدَاءِ وَاجِبَاتِهِمُ الْمَدْرَسِيَّةِ.»

(۱) این دانش‌آموزان در انجام تکلیف درسی‌شان تنبلی نخواهند کرد.

(۲) این دانش‌جویان در انجام تکالیف مدرسه‌ای خود تنبلی نکردند.

پاسخ | گزینه ۲ همان‌طور که اشاره شد، «لَمْ» به همراه فعل مضارع

معنای ماضی منفی می‌دهد، بنابراین گزینه (۱) درست نیست؛ ضمن این‌که «واجبات» جمع است نه مفرد.

۳. ماضی نقلی

فعلی است که غالباً وقوع آن در زمان گذشته شروع شده و هنوز ادامه دارد یا این که اثر و نتیجه آن تاکنون باقی است.

«قَدْ» + فعل ماضی ← معادل ماضی نقلی در زبان فارسی است.

یادآوری ساختار ماضی نقلی در زبان فارسی: بن ماضی + ه + شناسه (ام - ای - است - ایم - اید - اند) [مثال: رفته‌ام]

مثال: قَدْ وَرَعَ الْأُسْتَاذُ أَوْرَاقَ الْامْتِحَانِ: استاد ورق‌های امتحان را پخش کرده است.

تمرین ۱

عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

«إِنَّهُمْ قَدْ عَرَفُوا حَقِيقَةَ الْحَيَاةِ فَيَجْتَهِدُونَ لِأَهْدَافِهِمْ وَ لَا يُضَيِّعُونَ عَمْرَهُمْ.»:

(۱) آن‌ها حقیقت زندگی را شناخته‌اند؛ پس برای اهدافشان تلاش می‌کنند و عمرشان را تباه نمی‌کنند.

(۲) آن‌ها در حقیقت، زندگی را شناخته بودند؛ بنابراین برای اهداف خود می‌کوشیدند و عمرشان را ضایع نمی‌کردند.

پاسخ گزینه ۱ «قَدْ» به همراه فعل ماضی معنای ماضی نقلی می‌دهد؛

بنابراین «قد عَرَفُوا» باید «شناخته‌اند» ترجمه شود؛ ضمناً فعل‌های مضارع «يَجْتَهِدُونَ» و «لَا يُضَيِّعُونَ» نیز در گزینه ۲ به اشتباه به شکل ماضی استمراری ترجمه شده‌اند.

نکته

■ «قَدْ» قبل از فعل مضارع معنای «گاهی» یا «شاید» می‌دهد.

مثال: قَدْ يَكُونُ بَيْنَ النَّاسِ مَنْ هُوَ أَحْسَنُ مِنَّا: گاهی در بین مردم کسی هست که از ما بهتر است.

■ گاهی فعل ماضی را نیز می‌توان با توجه به شرایط و حال و هوای جمله به صورت ماضی نقلی ترجمه کرد.
 مثال: كَيْفَ نَمَتَ مِنْ حَبَّةٍ / وَ كَيْفَ صَارَتْ شَجَرَةً: چگونه از دانه‌ای رشد کرده و چگونه [تبدیل به] درختی شده است؟

تمرین ۱

عَيْنَ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

«أَمَرَ اللَّهُ الْمُسْلِمِينَ أَنْ يَتَّبِعُوا عَنِ الْعَجَبِ.»

- (۱) خداوند به مسلمانان دستور می‌دهد که خودپسندی را ترک کنند.
 (۲) خداوند به مسلمانان دستور داده است که از خودپسندی دوری کنند.
پاسخ | گزینه ۱ همان‌طور که در گزینه (۲) می‌بینید، فعل ماضی «أَمَرَ» به صورت ماضی نقلی ترجمه شده است.

۴. ماضی استمراری

به فعلی می‌گویند که وقوع آن در زمان گذشته ادامه داشته است. صیغه مناسب از ماضی «كَانَ» + فعل مضارع → به معنای ماضی استمراری است.

یادآوری | ساختار ماضی استمراری در زبان فارسی: می + ماضی ساده
 مثال: كَانَ الْجُنْدِيُّ يُدَافِعُ عَنْ وَطَنِهِ: سرباز از وطنش دفاع می‌کرد.

تمرین ۲

عَيْنَ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

«كَانَ نَبِيُّ الْإِسْلَامِ ﷺ يُؤَكِّدُ عَلَى احْتِرَامِ الْأَطْفَالِ دَائِمًا.»

- (۱) پیامبر اسلام ﷺ همواره بر احترام گذاشتن به کودکان تأکید می‌کرد.
 (۲) رسول اسلام ﷺ احترام دائمی به کودکان را تأکید کرده است.

ترجمه: فعل

پاسخ| گزینه ۱ گفتیم که «كَانَ» با فعل مضارع - در این جا «كَانَ ... يُؤَكِّدُ» - معادل ماضی استمراری است؛ «احترام دائمی» نیز در گزینه (۲) اشتباه است.

توجه| گاهی بعد از «كَانَ» چند فعل مضارع به یکدیگر معطوف می‌شوند؛ در چنین مواقعی همه این فعل‌های مضارع، تحت تأثیر «كَانَ» به صورت ماضی استمراری ترجمه می‌شوند.

مثال: **كَانَ** التلميذُ يَرْجِعُ إِلَى البيتِ وِ يَعْمَلُ بِوَأَجَابَتِهِ ثُمَّ يَلْعَبُ مَعَ أَصْدِقَائِهِ: دانش‌آموز به خانه برمی‌گشت و تکالیفش را انجام می‌داد سپس با دوستانش بازی می‌کرد.

تمرین ۱

عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

«كَانَ مُعَلِّمُونَا يَسْتَفِيدُونَ مِنْ كُلِّ فُرْصَةٍ وَيُسْجَعُونَ التَّلَامِيذَ عَلَى الْعِلْمِ وَالْأَخْلَاقِ.»

(۱) معلم‌های ما از هر فرصتی استفاده می‌کردند و دانش‌آموزان را به علم و اخلاق تشویق می‌نمودند.

(۲) معلمین ما از همه فرصت‌ها استفاده می‌کردند و دانش‌آموزانشان را به علم و اخلاق تشویق می‌نمایند.

پاسخ| گزینه ۱ گفتیم که «كَانَ» با مضارع - در این جا «كَانَ ... يَسْتَفِيدُونَ» - معادل ماضی استمراری در فارسی است؛ فعل «يُسْجَعُونَ» نیز که به «يَسْتَفِيدُونَ» معطوف شده، تحت تأثیر «كَانَ» به صورت ماضی استمراری ترجمه می‌شود؛ هم‌چنین «همه فرصت‌ها» و «دانش‌آموزانشان» در گزینه (۲) غلط است.

عبارت‌های مفهومی عربی (۱)

درس اول

فَابْحَتْ وَ قُلَّ مَنْ ذَا الَّذِي / يُخْرِجُ مِنْهَا الثَّمَرَةَ (صفحه ۲)
پس جست‌وجو کن و بگو این چه کسی است که از آن [دانه]، میوه را بیرون می‌آورد؟
مفهوم: خداوند شکافندهٔ دانه و آفرینندهٔ گیاهان و درختان است.

و زَانَهُ بِأَنْجُمٍ / كَالذَّرَرِ الْمُنْتَشِرَةِ (صفحه ۳)
و آن [شب] را با ستارگانی مانند مرواریدهای پراکنده زینت بخشید.
مفهوم: خداوند زینت‌دهندهٔ آسمان به وسیلهٔ ستارگان است.

وَ أَنْظِرْ إِلَى الْعِيمِ قَمَنْ / أَنْزَلَ مِنْهُ مَطَرَهُ (صفحه ۳)
و به ابر نگاه کن، چه کسی از آن بارانش را فرود آورد؟
مفهوم: نزول آب (باران) از آسمان توسط خداوند

﴿ وَ اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴾ (صفحه ۵)
و برای من یاد نیکو در میان آیندگان قرار بده.
مفهوم: ارزشمندبودن نیک‌نامی

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴾ (صفحه ۵)
ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چرا می‌گویید آن‌چه را که انجام نمی‌دهید؟
مفهوم: اصلاح خود قبل از اصلاح دیگران

(صفحه ۵)

﴿ وَاعْمَلُوا صَالِحاً إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴾

و [کار] شایسته انجام دهید؛ قطعاً من به آنچه انجام می‌دهید، آگاه هستم.

مفهوم: دعوت به انجام کار نیک - آگاه‌بودن خداوند از اعمال انسان

لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كَثْرَةِ الْحَجِّ ... وَلَكِنْ انظُرُوا إِلَى صِدْقِ

(صفحه ۵)

الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ.

به بسیاری نمازشان و روزه‌شان و بسیاری حجشان نگاه نکنید ... بلکه به راستگویی

و امانتداری [شان] بنگرید.

مفهوم: معیار دینداری تنها عبادات ظاهری نیست بلکه ارزش‌های اخلاقی مانند راستگویی و امانتداری نیز مهم است.

(صفحه ۵)

إِرْحَمَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمَكَ مَنْ فِي السَّمَاءِ.

به کسانی که در زمین هستند رحم کن تا کسی که در آسمان است به تو رحم کند.

مفهوم: رحم کردن و گذشت نسبت به مردم باعث رحم کردن خداوند به انسان می‌شود.

(صفحه ۶)

إِعْمَلْ لِدُنْيَاكَ كَأَنَّكَ تَعِيشُ أَبَدًا وَ اعْمَلْ لِآخِرَتِكَ كَأَنَّكَ تَمُوتُ غَدًا.

برای دنیایت چنان کار کن، گویی همیشه زندگی می‌کنی و برای آخرت چنان کار

کن گویی فردا می‌میری.

مفهوم: پرداختن به امور دنیوی در عین توجه به آخرت

(صفحه ۶)

أَنْظُرْ إِلَى مَا قَالَ وَ لَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ.

به آنچه گفته است بنگر و به آن‌که گفته است ننگر.

مفهوم: سخن حق و درست را باید از هر کسی پذیرفت هر چند گوینده آن سخن، انسان صالحی نباشد.

إِذَا مَلَكَ الْأَرَاذِلُ، هَلَكَ الْأَفْضَلُ.

(صفحه ۶)

هرگاه فرومایگان به فرمانروایی رسند، شایستگان هلاک شوند.

مفهوم: فرمانروایی انسان‌های ناشایست باعث تباه شدن انسان‌های خوب می‌شود.

مَنْ زَرَعَ الْعُدْوَانَ حَصَدَ الْخُسْرَانَ.

(صفحه ۶)

هر کس دشمنی بکارد، زیان درو می‌کند.

مفهوم: پرهیز از دشمنی و کینه نسبت به دیگران

الْكَلَامُ كَالدَّوَاءِ؛ قَلِيلُهُ يَنْفَعُ وَ كَثِيرُهُ قَاتِلٌ.

(صفحه ۶)

سخن مانند داروست؛ کمش سود می‌رساند و زیادش کشنده است.

مفهوم: اجتناب از پرحرفی

﴿وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾

(صفحه ۷)

و خداوند به آن‌ها ستم نکرد بلکه آن‌ها به خودشان ستم می‌کردند.

مفهوم: ستمکار نبودن خداوند

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾

(صفحه ۷)

و خودتان را نکشید به راستی خداوند نسبت به شما مهربان است.

مفهوم: ممنوعیت قتل (چه خودکشی و چه کشتن دیگران)

اطْلُبُوا الْعِلْمَ وَ لَوْ بِالضَّيْنِ؛ فَإِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ قَرِيضَةٌ.

(صفحه ۷)

علم را طلب کنید اگرچه در چین باشد؛ چرا که خواستن علم، واجب است.

مفهوم: اهمیت علم‌آموزی

إِذَا قَدَّرْتَ عَلَىٰ عَدُوِّكَ فَاجْعَلِ الْعَمَلَ عَنْهُ شُكْرًا لِلْقُدْرَةِ عَلَيْهِ. (صفحة ۷)

هرگاه بر دشمنت توانا شدی، بخشیدن او را به عنوان شکرانه قدرت بر او قرار بده.

مفهوم: بخشش در هنگام قدرت و توانایی

قَوْلٌ «لَا أَعْلَمُ» نِصْفُ الْعِلْمِ. (صفحة ۷)

گفتن «نمی‌دانم» نیمی از دانش است.

مفهوم: تواضع و فروتنی در علم

﴿ وَ يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا ﴾ (صفحة ۱۰)

و در آفرینش آسمان‌ها و زمین می‌اندیشند [و می‌گویند] خدایا، این را بیهوده نیافریدی.

مفهوم: حکیمانه‌بودن خلقت خداوند و بیهوده‌نبودن آفرینش آسمان‌ها و زمین

تست‌های نمونه

۱- «فَابْحَثْ و قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يُخْرِجُ مِنْهَا الثَّمَرَ»: عَيْنُ الْمُنَاسِبِ لِلْمَفْهُومِ:

(۱) مَا تَزْرَعُ فِي الدُّنْيَا، تَحْصُدُ فِي الْآخِرَةِ.

(۲) ﴿إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى﴾

(۳) ﴿اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا﴾

(۴) فِيهَا ضِيَاءٌ وَبِهَا / حَرَارَةٌ مُنْتَشِرَةٌ

۲- عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي مَفْهُومِ هَذَا الْبَيْتِ: «و زَانَهُ بِأَنْجَمٍ / كَالدَّرْرِ الْمُنْتَشِرَةِ»

(۱) ﴿و زَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ﴾

(۲) ﴿و التَّجْوَمَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ﴾

(۳) ﴿و هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ﴾

(۴) ﴿إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا﴾

۳- «و انظُرْ إِلَى الْغَيْمِ فَمَنْ أَنْزَلَ مِنْهُ مَطَرَهُ»: عین المناسب فی المفهوم:

(۱) أنت الذي في السماء عظمتك و في الأرض قدرتك.

(۲) «إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ» ﴿

۳﴾ «و هو الذي خلق من الماء بشراً» ﴿

(۴) «و أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ» ﴿

۴- «و يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا»: عین

الصحيح في المفهوم:

(۱) «و ما خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ ما بَيْنَهُمَا لِأَعْيُنٍ» ﴿

(۲) «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ جَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَ النُّورَ» ﴿

(۳) «و تلك الأمثال نضربها للناس لعلهم يَتَفَكَّرُونَ» ﴿

(۴) «أَوْ لَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ» ﴿

پاسخ تست‌های نمونه

۱- گزینه «۲» بیت موجود در عبارت سؤال به این مفهوم است که خداوند

از دانه میوه را بیرون می‌آورد و گزینه (۲) نیز همین موضوع را بیان می‌کند.

و ترجمه گزینه‌ها

گزینه (۱): هر چه در دنیا بکاری، در آخرت درو می‌کنی. (مفهوم: بازگشت

کارهای نیک و بد انسان به خودش)

گزینه (۲): بدون شک خداوند شکافنده دانه و هسته است.

گزینه (۳): خداوند همان کسی است که بادهارا می‌فرستد و ابری را برمی‌انگیزد.

گزینه (۴): در آن روشنی و به واسطه آن حرارتی گسترش یافته وجود دارد.

(مفهوم: روشنی‌بخش بودن و گرمابخش بودن خورشید)

۲- گزینه «۱» بیت مورد نظر اشاره به این موضوع دارد که خداوند آسمان

را توسط ستارگان زینت بخشیده است و این موضوع با گزینه (۱) تناسب دارد.

ترجمه گزینه‌ها

گزینه (۱): و آسمان دنیا را با چراغ‌هایی آراستیم.
گزینه (۲): و ستارگان به فرمان او مسخر (رام) شده‌اند. (مفهوم: تحت فرمان خداوند بودن ستارگان)

گزینه (۳): و او کسی است که ستارگان را برای شما قرار داد تا در تاریکی‌های خشکی و دریا به وسیله آن‌ها هدایت شوید. (مفهوم: کمک کردن ستارگان به انسان در تشخیص جهت و پیدا کردن مسیر)

گزینه (۴): بی‌گمان ما آن‌چه را که روی زمین است، زیوری برای آن قرار دادیم (مفهوم: وجود زیبایی‌ها و جذابیت‌های طبیعی و دنیوی در زمین)

۳- گزینه «۴» عبارت سؤال و گزینه (۴) هر دو بیانگر نزول آب (باران) از آسمان توسط خداوند هستند.

ترجمه گزینه‌ها

گزینه (۱): تو کسی هستی که بزرگی‌ات در آسمان و توانمندی‌ات در زمین است. (مفهوم: بزرگی و قدرت خداوند)

گزینه (۲): حکایت زندگی دنیا تنها مانند آبی است که از آسمان فرورستادیم. (مفهوم: ناپایدار و زودگذر بودن دنیا)

گزینه (۳): و او کسی است که از آب، بشری آفرید. (مفهوم: خلقت انسان از آب)

گزینه (۴): و از آسمان، آبی را فرورستاد؛ پس به وسیله آن از میوه‌ها برای شما روزی بیرون آورد.

۴- گزینه «۱» آیه شریفه موجود در متن سؤال و گزینه (۱) هر دو به حکیمانانه بودن خلقت خداوند و بیهوده‌نبودن آفرینش آسمان‌ها و زمین دلالت دارند.

ترجمه گزینه‌ها

گزینه (۱): و آسمان‌ها و زمین و آن‌چه را که مابین آن‌هاست، به بازی نیافریدیم.